

Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi
The Journal of International Social Research
Cilt: 8 Sayı: 41 Volume: 8 Issue: 41
Aralık 2015 December 2015
www.sosyalarastirmalar.com ISSN: 1307-9581

**SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMEN ADAYLARININ BİLGİ OKURYAZARLIĞI DÜZEYLERİNİN
DEĞERLENDİRİLMESİ***
**ASSESSMENT OF THE INFORMATION LITERACY LEVELS OF PRE-SERVICE SOCIAL STUDIES
TEACHERS**

Fatma ÜNAL**
Harun ER***

Öz

İçinde bulunduğumuz çağ, bilginin sürekli üretildiği, hızlı bir şekilde yayıldığı ve aynı zamanda kısa sürede güncelliğini yitirdiği bir süreci içermektedir. Sürekli öğrenme ve bilgilene yoluyla değişim kaçınılmaz hâle gelmiştir. Bireyin kendini yetiştirmesi, geliştirmesi ve yeteneklerini fark edip bağımsız bir şekilde öğrenmesi ön plana çıkmıştır. Bu doğrultuda bilgi okuryazarlığı olarak ifade ettiğimiz kavram önem kazanmaya başlamıştır. Bilgi okuryazarı bireyler, bilgi gereksinimi olduğunda hızla değişen ve farklı şekillerde karşımıza çıkan bilgiye çeşitli kaynaklardan ulaşabilen, bilgiyi kullanabilen ve paylaşabilen bireylerdir. İlkokuldan yükseköğretime kadar her düzeyde öğrenci ve bunun yanında öğretmen için önemi uzun süredir kabul edilmiş olan bilgi okuryazarlığı farklı aşamalarda araştırmalara konu olmuştur. Bu çalışmada, sosyal bilgiler öğretmen adaylarının bilgi okuryazarlık düzeylerinin belirlenerek değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Bartın, Bülent Ecevit ve Siirt üniversitelerinin eğitim fakültelerinde öğrenim gören toplam 442 sosyal bilgiler öğretmen adayı ile gerçekleştirilen çalışma sonucunda, öğretmen adaylarının bilgiyi ihtiyaç olarak görme, bilgiye erişme, bilgiyi kullanma ve bilgiyi kullanmada yasal ve etik düzenlemeler noktasında yeterli düzeyde bilgiye sahip olmadıkları sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Bilgiler, Bilgi Okuryazarlığı, Öğretmen Yeterlikleri, Öğretmen Adayı.

Abstract

This era that we live in is a period in which knowledge is continuously produced, circulated and at the same time, a period in which knowledge loses its actuality in a very short time. Change has become indispensable with continuous learning and enlightenment. Now improving and developing oneself and learning autonomously by realizing one's own competences have become central. In this respect, the concept that is called information literacy has become important. People with information literacy are those who can access, use and share information, which changes rapidly and shows up in different forms, through different resources when there is a need for information. Information literacy whose significance has been accepted for a long time for both students of all grades from primary school to higher education and for teachers has been the subject of different research at different phases. The purpose of the current study is to identify and evaluate the information literacy levels of pre-service social studies teachers. The study was carried out with 442 pre-service teachers studying at the faculty of education at Bartın, Bülent Ecevit and Siirt Universities. The result of the study indicated that the pre-service teachers did not have the sufficient level of knowledge in the field of legal and ethical regulations in seeing information as a need, accessing and using information.

Keywords: Social Studies, Information Literacy, Teacher competencies, Pre-service Teachers.

Giriş

Bilim ve teknolojiye yaşanan gelişim ve değişimlerin hızının arttığı günümüz dünyasında, bilgi üretimi noktasında da büyük bir artış yaşanmaktadır. Bilgi kaynaklarının çoğaldığı ve bilgiye ulaşma maliyetinin azaldığı bu dönemde; bilgide seçicilik, bilgiye eleştirel bakış, bilgiyi analiz ederek yeni bir bilgi üretme ve bu bilgiyi de doğru zamanda ve doğru yerde kullanma becerileri giderek önem kazanmaktadır. Artık bireylerin ne kadar bildiklerinden ziyade, bildiklerinin ne kadarını, nasıl kullanabildikleri sorgulanmaktadır. Bu bağlamda kaynak açısından bilginin doğruluğu, güvenilirliği ve insanları etkileme gücü de büyük önem kazanmaktadır (Başaran, 2005; Adıgüzel, 2011). Öyle ki ortaya çıkan bilginin hedef kitlenin özelliklerine göre dikkat çekecek şekilde yeniden düzenlenerek paylaşılması da dikkat edilmesi gereken önemli unsurlardan biridir.

* Bu makale, IV. Uluslararası Sosyal Bilgiler Eğitimi Sempozyumu'nda (23-25 Nisan 2014, Bolu/Türkiye) sözlü bildiri olarak sunulan çalışmanın geliştirilmiş hâlidir.

** Yrd. Doç. Dr., Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi, drfatmaunal@gmail.com

*** Yrd. Doç. Dr., Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi, erharun06@gmail.com

Bilginin bir güç olarak kabul edildiği ve bilgiye yönelik becerilerin de büyük bir değer taşıdığı çağımızda “bilgi okuryazarlığı” kavramı ön plana çıkmaktadır. Bilgi okuryazarlığı tanım olarak çok çeşitlilik göstermekle birlikte kısaca “farklı kaynaklardan bilgiye ulaşma ve edindiği bilgiyi kullanabilme becerisine sahip olma” şeklinde ifade edilebilir. Bilgi okuryazarı olmak, bilgiye ihtiyaç duyduğunda bunu hissetmek ve ihtiyaç duyulan bilgiye değişik kaynaklardan ulaşmak, analiz etmek ve bu bilgiyi tekrar düzenleyerek yeri geldiğinde etkili bir şekilde kullanabilmektir (Ala, 1998; akt. Korkut ve Akkoyunlu, 2004). Diğer bir ifadeyle, bilgi okuryazarı olan bireyler, bilgiye nasıl ulaşacağını, bilgiyi nasıl tekrar düzenleyeceğini ve hedef kitlenin beklentileri doğrultusunda bu bilgiyi nasıl kullanacağını bilen kişilerdir.

Tarihsel süreçte bilgi okuryazarlığı kavramı ilk kez 1974’te Amerikan Bilgi Endüstrisi Derneği Başkanı Paul Zurkowski tarafından Kütüphane ve Bilgi Bilimi Ulusal Komisyonu için hazırlanmış olduğu bir raporda kullanılmıştır. Bu tarihten günümüze kadar geçen süreçte, farklı zaman ve mekânlarda kullanılan bu kavram, eğitim alanında kullanılması yönüyle de büyük bir önem arz etmektedir (Bawden, 2001). Bu doğrultuda, 1989 yılında Amerikan Kütüphane Derneği’nin Bilgi Okuryazarlığı Komitesi tarafından hazırlanan raporda, öğretmenlerin bilgi okuryazarlığı becerilerine sahip olmaları üzerinde durulmuş ve öğretmen yetiştiren kurumların programlarında bilgi okuryazarlığı derslerinin yer almasının gerekliliği vurgulanmıştır. Bunun gerekçesi olarak, öğretmenlerin kendilerini bireysel manada ve mesleki anlamda yenilemesi, değişimleri ve gelişmeleri takip ederek öğrencilere farklı beceriler kazandırmada yardımcı olmaları ifade edilmektedir (Akkoyunlu ve Kurbanoglu, 2004).

Günümüzde yaşanan hızlı değişimler ve farklı beklentilerle birlikte çağın ihtiyaç duyduğu nitelikli insan gücünün yetiştirilmesi noktasında eğitim kurumlarına büyük görev düşmektedir. Bu sorumluluk, eğitimde geleneksel anlayışın yerine modern yaklaşımların uygulanması gerçeğini ortaya çıkarmaktadır. Buna bağlı olarak bu süreçte artık öğretmenin de rolü değişerek “her şeyi bilen, anlatan” değil “öğrenci ile öğrenen ve öğrenciyi rehberlik eden” bir profile dönüşmektedir. Bu itibarla günümüz koşullarında öğretmenlerin yaşam boyu öğrenen bireyler hâline gelmesi kaçınılmazdır. Öğretmenler “öğrenen insan” modeli oluşturmaları, iyi birer bilgi kullanıcısı olabilmeli ve bilgi kullanımını öğrencilerine öğretebilmelidir (Fındıkçı, 1998).

Bilgi okuryazarı bireyler, bilgi gereksinimi olduğunda hızla değişen ve çeşitli formlarda karşımıza çıkan bilgiye çeşitli kaynaklardan ulaşabilen, bilgiyi kullanabilen ve bilgiyi paylaşabilen bireylerdir. Öğrencileri yaşama hazırlamada, öğrenmenin okullarla sınırlı olmadığını ve yaşam boyu devam ettiğini göz önüne alarak, onlara öğrenmeyi öğretme becerisinin kazandırılması zorunlu hâle gelmiştir. Bu nedenle, bireylere söz konusu becerileri kazandırabilmek için öğrenme ortamları yaratılması ve onlara bu becerileri kazandıracak öğretmenlerin de bilgi okuryazarlığı becerilerine sahip olmaları gerekir (Korkut ve Akkoyunlu, 2004; Akkoyunlu ve Kurbanoglu, 2004). Bu araştırma ile sosyal bilgiler öğretmen adaylarının bilgi okuryazarlık düzeylerinin belirlenerek değerlendirilmesi amaçlanmıştır.

YÖNTEM

Araştırmanın Deseni

Bu çalışmada sosyal bilgiler öğretmen adaylarının bilgi okuryazarlık düzeylerinin belirlenmesi amacıyla karma araştırma yöntemlerinden açıklayıcı sıralı desen kullanılmıştır. Açıklayıcı sıralı desen iki ayrı etkileşimli aşama içinde gerçekleşir. Bu desen, araştırma sorusuna birincil öncelikle karşılık veren nicel verilerin toplanması ve çözümlenmesiyle başlar. Bu ilk aşamanın ardından nitel verilerin toplanması ve çözümlenmesi gelir. Nitel aşamanın gerçekleştiği ikinci aşama, birinci aşamanın (nicel aşama) sonuçlarının takip edilmesiyle gerçekleşir. Araştırmacı, nitel sonuçların ilk aşamadaki nicel sonuçların açıklanmasına nasıl yardımcı olduğunu yorumlar (Creswell ve Plano Clark, 2014:9).

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu, 2014-2015 akademik yılında Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Bülent Ecevit Üniversitesi Ereğli Eğitim Fakültesi, Siirt Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sosyal Bilgiler Eğitimi Ana Bilim Dalı’nın 1, 2, 3 ve 4. sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. Çalışma grubunda yer alan eğitim fakültelerinde öğrenim gören sosyal bilgiler öğretmen adaylarının cinsiyete göre dağılımı Tablo 1’de gösterilmiştir.

Tablo 1: Cinsiyetlerine Göre Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Frekans ve Yüzde Dağılımı

Cinsiyet	f	%
Kız	214	48,4
Erkek	228	51,6
Toplam	442	100

Tablo 1’in incelenmesinden anlaşılacağı gibi, çalışmaya katılan 442 sosyal bilgiler öğretmen adayının 214 (%48,4)’ü kız, 228 (%51,6)’i erkektir.

Çalışma grubunda yer alan eğitim fakültelerinde öğrenim gören sosyal bilgiler öğretmen adaylarının sınıflara göre dağılımı Tablo 2’de gösterilmiştir.

Tablo 2: Sınıflara Göre Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Frekans ve Yüzde Dağılımı

Sınıf	f	%
1	122	27,6
2	101	22,9
3	164	37,1
4	55	12,4
Toplam	442	100

Tablo 2’nin incelenmesinden anlaşılacağı gibi, araştırmaya katılan 442 sosyal bilgiler öğretmen adayının 122 (%27,6)’si 1. sınıfta; 101 (%22,9)’i 2. sınıfta; 164 (%37,1)’ü 3. sınıfta ve 55 (%12,4)’i 4. sınıfta öğrenim görmektedir.

Çalışma grubunda yer alan eğitim fakültelerinde öğrenim gören sosyal bilgiler öğretmen adaylarının üniversitelere göre dağılımı Tablo 3’te gösterilmiştir.

Tablo 3: Üniversitelere Göre Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Frekans ve Yüzde Dağılımı

Üniversite	f	%
Bartın	123	27,8
Bülent Ecevit	146	33,1
Siirt	173	39,1
Toplam	442	100

Tablo 3’ün incelenmesinden anlaşılacağı gibi, araştırmaya katılan 442 sosyal bilgiler öğretmen adayının 123 (%27,8)’ü Bartın Üniversitesi’nde; 146 (%33,1)’si Bülent Ecevit Üniversitesi’nde; 173 (%39,1)’ü Siirt Üniversitesi’nde öğrenim görmektedir.

Veri Toplama Araçları ve Uygulama

Araştırmanın nicel verilerini toplamak amacıyla Adıgüzel (2011) tarafından geliştirilen “Bilgi Okuryazarlığı Ölçeği” kullanılmıştır. Geçerli ve güvenilir olarak geliştirilen *Bilgi Okuryazarlığı Ölçeği* alan yazında öğretmen adaylarının bilgiye ulaşma, ulaştığı bilgiyi anlamlandırarak öğrenme, öğrenmiş olduğu bilgilerden yeni bilgiler üretebilme ve ürettiği bilgileri sorunların çözümünde kullanabilme bilgi ve beceri düzeylerini ölçmeye yönelik bir ölçek olarak kullanılabilir niteliktedir (Adıgüzel, 2011). Bilgi ihtiyacını tanımlama (8 madde), bilgiye erişme (11 madde), bilgiyi kullanma (5 madde), bilgiyi kullanmada etik ve yasal düzenlemeleri dikkate alma (5 madde) olmak üzere dört faktörden ve 29 maddeden oluşan ölçeğin kullanım izni araştırmacılar tarafından alınmıştır.

Araştırmanın nitel verilerin toplanması amacıyla araştırmacılar tarafından, yarı yapılandırılmış görüşme formu hazırlanmıştır. Görüşme formunda yer alan açık uçlu sorular nicel verilerin toplanmasından sonra; dört uzman görüşü ve çalışma grubunda yer almayan 30 öğrenciye uygulanması sonucu belirlenmiştir. Görüşme formunda toplam dört açık uçlu soru yer almıştır. Bunun yanında demografik bilgilerin elde edilmesine yönelik bir kişisel bilgi formu kullanılmıştır.

Veri toplama araçları ulaşım, erişim ve izin işlemlerindeki kolaylık gibi nedenlerle Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Bülent Ecevit Üniversitesi Ereğli Eğitim Fakültesi, Siirt Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sosyal Bilgiler Eğitimi Ana Bilim Dalı’nın 1, 2, 3 ve 4. sınıf öğrencilerine önce Bilgi Okuryazarlığı Ölçeği uygulanmış; nicel verilerin analizinden sonra elde edilen verilerin açıklanmasına yardımcı olması için yarı yapılandırılmış görüşme formu uygulanarak nitel veriler toplanmıştır.

Verilerin Analizi

Araştırmada kullanılan “Bilgi Okuryazarlığı Ölçeği”nden elde edilen veriler SPSS programında çözümlenmiştir. Ölçekte, kişisel bilgi bölümünden elde edilen verilerin analizinde betimsel istatistiklerden; frekans ve yüzde; ortalamaların cinsiyete, sınıfa ve üniversite değişkenlerine göre karşılaştırılmasında t testi ve tek yönlü ANOVA kullanılmıştır. Araştırmanın nitel verilerinin çözümlenmesinde içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. Analizin güvenilirliğine yönelik tüm veriler ayrı ayrı araştırmacılar tarafından kodlanmış ve karşılaştırılmıştır. Araştırmanın güvenilirliği için kodlayanlar arasında en az % 70’lik görüş birliği gereklidir (Yıldırım ve Şimşek, 2005: 233). Bu araştırmada kodlamayı yapan araştırmacılar arasında %90’lık bir görüş birliğine ulaşılmıştır. Araştırmanın geçerliliğini sağlamak için analizi yapılan verilerin tamamı detaylı olarak incelenmiş, araştırmacılar tarafından “Bilgi İhtiyacı”, “Bilgiye Erişme”, “Bilgiyi Kullanma” ve “Bilgiyi Kullanmada Yasal ve Etik Düzenlemeler” adında dört ana kategori belirlenmiş ve alt kategorilerin değerleri tablolarda frekans şeklinde gösterilerek veriler yorumlanmıştır.

BULGU ve YORUMLAR

Bu bölümde “Bilgi Okuryazarlığı Ölçeği” ve yarı yapılandırılmış görüşme formunun uygulanmasından elde edilen bulgulara yer verilmiştir.

1. Bilgi Okuryazarlığı Ölçeği’nden Elde Edilen Bulgular

Bilgi Okuryazarlığı Ölçeği’nin “Bilgi İhtiyacını Tanımlama”ya ilişkin sosyal bilgiler öğretmen adaylarının görüşlerinin ortalamaları Tablo 4’te gösterilmiştir.

Tablo 4: Bilgi Okuryazarlığı Ölçeği “Bilgi İhtiyacını Tanımlama” Maddelerine İlişkin Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Görüşlerinin Ortalamaları

Maddeler	N	\bar{X}	ss
15. Bilgi ihtiyacını başkaları ile paylaşarak yapılandırma	442	2,01	,902
20. İhtiyaç duyulan bilginin nerede bulunacağını bilme	442	1,89	,852
21. Bilgi kaynaklarının türlerini ve önemini bilme	442	1,89	,898
22. Bilgi ihtiyacını tanımlama	442	1,95	,917
23. İhtiyaç duyulan bilgiyle ilgili temel kavramları bilme	442	1,94	,864
24. Bilginin temel özelliklerine göre nasıl düzenlendiğini bilme	442	2,04	,922
28. Bilgi ihtiyacının kapsamını ve yapısını sürekli olarak gözden geçirme	442	2,19	1,04
Toplam	442	2,03	,716

\bar{X} : 1.00-1.79 Hiçbir zaman, 1.80-2.59 Ara sıra, 2.60-3.39 Bazen, 3.40-4.19 Çoğu zaman, 4.20-5.00 Her zaman.

Tablo 4’ün incelenmesinden anlaşılacağı gibi, bilgi okuryazarlığının önemli bir aşaması olan bilgi ihtiyacını tanımlamada öğretmen adaylarının “Ara sıra” derecede (\bar{X} : 2,03) yeterli oldukları söylenebilir. Öğretmen adaylarının bilgi ihtiyacını tanımlama, bilgi kaynaklarını belirleme, kaynakları nerede bulacağını bilme, bilgi ihtiyacının kapsamını ve yapısını sürekli olarak gözden geçirme gibi bilgi okuryazarlığın temel yeterlilikleri olarak kabul edilecek ölçütlerde kendilerini ara sıra derecede yeterli görmeleri oldukça dikkat çekicidir. Bilgi ihtiyacını tanımlamada, öğretmen adaylarının kendilerini bu derece yetersiz görmelerinin önemli bir sebebi lisans öncesi ve lisans seviyesinde bilgi okuryazarlığına yönelik ders, konu, etkinlik vb. uygulamalardan uzak kalmış olmaları ve bu becerilerinin geliştirilmesine yönelik eğitim ve öğretim programlarının uygulanmaması olarak gösterilebilir. Bu durum yaşam boyu öğrenme kapsamında sürekli kendini yenileyen, sürekli mesleki gelişim sağlaması hedeflenen bir öğretmen profiline ulaşmanın önündeki önemli bir engel olarak görülmelidir.

Bilgi Okuryazarlığı Ölçeği’nin “Bilgiye Erişme” ye ilişkin sosyal bilgiler öğretmen adaylarının görüşlerinin ortalamaları Tablo 5’te gösterilmiştir.

Tablo 5: Bilgi Okuryazarlığı Ölçeği “Bilgiye Erişme” Maddelerine İlişkin Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Görüşlerinin Ortalamaları

Maddeler	N	\bar{X}	ss
4. Bilgi kaynaklarındaki farklı bakış açılarını anlama ve değerlendirme	442	1,86	,870
5. Web kaynaklarına ilişkin değerlendirme ölçütlerini dikkate alma	442	2,21	,944
16. Elde edilen bilgiyi belli ölçütlere göre sınıflandırma	442	2,06	,937
17. Kaynaklardan elde edilen bilgiyi önceki bilgilerle ilişkilendirerek özgün bir şekilde yeniden ifade etme	442	2,03	,956
18. Bilgiyi ve bilgi kaynaklarını güvenilirlik, geçerlilik, tarafsızlık, güncellik gibi ölçütlere göre değerlendirme	442	1,95	,951
19. Değiştirilmiş, yanlış ve taraflı bilgiyi fark etme ve sorgulama	442	1,95	,957
25. Bilgiye ulaşmada elektronik kaynaklardan yararlanma	442	1,93	,930
26. Web kaynaklarını, veri tabanlarını ve tarama motorlarını kullanırken, hangi anahtar sözcük ve ilişkili terimleri, nasıl kullanacağını bilme	442	1,93	,888
27. Bilgiye ulaşmada güncel basılı kaynaklardan yararlanma	442	2,01	,943
29. Bilgi ve iletişim teknolojisindeki değişiklikleri izleme	442	2,04	1,00
Toplam	442	1,98	,673

\bar{X} : 1.00-1.79 Hiçbir zaman, 1.80-2.59 Ara sıra, 2.60-3.39 Bazen, 3.40-4.19 Çoğu zaman, 4.20-5.00 Her zaman.

Tablo 5’in incelenmesinden anlaşılacağı gibi, bilgi okuryazarlığının önemli bir aşaması olan bilgiye erişimde öğretmen adaylarının “Ara sıra” derecede (\bar{X} : 1,98) yeterli oldukları söylenebilir. Öğretmen adaylarının bilgi okuryazarlığın temel aşaması olarak kabul edilecek bilgi ihtiyacını tanımlamada olduğu gibi bilgiye erişimde de kendilerini ara sıra derecede yeterli görmeleri oldukça dikkat çekicidir. Öğretmen adaylarının bilgi kaynaklarına ulaşma, inceleme, farklı bakış açılarını değerlendirme, bilgiyi sınıflandırma, ilişkilendirme, güncel bilgiden yararlanma gibi bilgi, beceri ve değerler yönünden kendilerini ara sıra derecede yeterli görmeleri araştırma becerilerinin yetersizliğini, var olan bilgiden yararlanma noktasındaki eksikliklerini ortaya koyar niteliktedir. Bilgi ve iletişim teknolojisindeki hızlı gelişmeler ve artan bilgi karşısında öğretmen adaylarının, bu bilgi yığını içinden ihtiyacı olan bilgiyi belirleyerek buna erişme yeterliliğinin aynı oranda geliştirilemediği gerçeği de bir başka dikkate alınması gereken husus olarak görülmelidir.

Bilgi Okuryazarlığı Ölçeği'nin "Bilgiyi kullanma" ya ilişkin sosyal bilgiler öğretmen adaylarının görüşlerinin ortalamaları Tablo 6'da gösterilmiştir.

Tablo 6: Bilgi Okuryazarlığı Ölçeği "Bilgiyi Kullanma" Maddelerine İlişkin Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Görüşlerinin Ortalamaları

Maddeler	N	\bar{X}	ss
7. Bilginin temel özelliklerini, önemini ve çelişkilerini belirlemek için yeni bilgi ile önceki bilgiyi karşılaştırma ve bütünleştirme	442	1,94	,890
8. Gerekliğinde kaynaklara yeniden erişebilmek için tüm bilgi alıntılarını uygun şekilde düzenleyerek kaydetme	442	2,12	1,03
11. Elde edilen bilgiyi yorumlayarak sonuçlarını ortaya koyma	442	1,92	,844
13. Ulaşılan bilgiye dayalı olarak kavramlar ve çıkan sonuçlar arasındaki ilişkiyi belirleme	442	2,02	,896
Toplam	442	1,97	,721

\bar{X} : 1.00-1.79 Hiçbir zaman, 1.80-2.59 Ara sıra, 2.60-3.39 Bazen, 3.40-4.19 Çoğu zaman, 4.20-5.00 Her zaman.

Tablo 6'nın incelenmesinden anlaşılacağı gibi, bilgi okuryazarlığının önemli bir aşaması olan bilgiyi kullanmada öğretmen adaylarının "Ara sıra" derecede (\bar{X} : 1,97) yeterli oldukları söylenebilir. Öğretmen adaylarının bilgi okuryazarlığın bilgi ihtiyacını tanımlama ve bilgiye erişme aşamalarında olduğu gibi bilgiyi kullanmada da kendilerini ara sıra derecede yeterli görmeleri oldukça dikkat çekicidir. Öğretmen adaylarının elde edilen bilgileri sistematik bir biçimde düzenleme, yeni bilgi ile önceki bilgiyi karşılaştırma, bütünleştirme, yorumlama gibi bilgi, beceri ve değerler yönünden kendilerini ara sıra derecede yeterli görmeleri mevcut bilgiden yararlanarak yeni bilgiler üretme açısından yetersiz oldukları söylenebilir. Bu durum öğretmen adayının sürekli kendini geliştirmesi yanında bilimsel üretime katkıda bulunmasıyla ilgili bir yeterlilikten yoksun olduğunu da göstermektedir.

Bilgi Okuryazarlığı Ölçeği'nin "Bilgiyi Kullanmada Etik ve Yasal Düzenlemelere ilişkin sosyal bilgiler öğretmen adaylarının görüşlerinin ortalamaları Tablo 7'de gösterilmiştir.

Tablo 7: Bilgi Okuryazarlığı Ölçeği "Bilgiyi Kullanmada Etik ve Yasal Düzenlemeler" Maddelerine İlişkin Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Görüşlerinin Ortalamaları

Maddeler	N	\bar{X}	ss
2. Bilgiye yasal bir şekilde ulaşma ve kullanma	442	1,86	,841
9. Kullanılan bilginin orijinal kaynaklarını tam ve doğru olarak gösterme	442	2,00	,046
10. Basılı kaynak ve elektronik ortamlardaki kişisel hak ve güvenlik konularını dikkate alma	442	2,02	,974
12. Kullanılacak bilgiyle ilgili gizlilik ve güvenlik konularını dikkate alma	442	1,95	,871
Toplam	442	1,88	,728

\bar{X} : 1.00-1.79 Hiçbir zaman, 1.80-2.59 Ara sıra, 2.60-3.39 Bazen, 3.40-4.19 Çoğu zaman, 4.20-5.00 Her zaman.

Tablo 7'nin incelenmesinden anlaşılacağı gibi, bilgi okuryazarlığının önemli bir aşaması olan bilgiyi kullanmada etik ve yasal düzenlemelerde öğretmen adaylarının "Ara sıra" derecede (\bar{X} : 1,88) yeterli oldukları söylenebilir. Öğretmen adaylarının bilgi okuryazarlığın bilgi ihtiyacını tanımlama, bilgiye erişme, bilgiyi kullanma aşamalarında olduğu gibi bilgiyi kullanmada etik ve yasal düzenlemelerde de kendilerini ara sıra derecede yeterli görmeleri oldukça dikkat çekicidir. Öğretmen adaylarının bilgi edinmede düşünce ve ifade özgürlüğü, bilgiye yasal bir şekilde ulaşma, kaynakları tam ve doğru gösterme, kişisel hak ve güvenlik ile gizlilik konularını dikkate alma gibi hak, özgürlük ve etik değerler yönünden kendilerini ara sıra derecede yeterli görmeleri konuyla ilgili bilgi eksikliklerini de ortaya çıkarmaktadır. Bu bulgu bilgi edinme, bilgi paylaşma ve üretme konularındaki yasal hak, özgürlük ve etik değerlerin ders ya da konu olarak lisans öğretim programlarında yeterince yer almadığı şeklinde de yorumlanabilir.

Cinsiyete göre, Bilgi Okuryazarlığı Ölçeği maddelerinin karşılaştırılmasına yönelik t testi sonucu Tablo 8'de gösterilmiştir.

Tablo 8: Cinsiyete Göre, Bilgi Okuryazarlığı Ölçeği Maddelerinin Karşılaştırılmasına Yönelik t Testi Sonucu

Cinsiyet	N	\bar{X}	S	sd	t	p
Kız	214	1,91	,66	440	-,584	,559
Erkek	228	1,95	,62			

p<.05

Tablo 8'de görüldüğü gibi; cinsiyete göre, Bilgi Okuryazarlığı Ölçeği maddelerine yönelik ortalama puanları arasında anlamlı bir fark yoktur [$t_{(440)} = -,584$; $p > ,05$]. Kız ve erkek öğretmen adaylarının bilgi okuryazarlığına ilişkin görüşlerinin farklı olmadığını söylenebilir.

Sınıflara göre, Bilgi Okuryazarlığı Ölçeği maddelerinin karşılaştırılmasına yönelik varyans analizi sonucu Tablo 9’da gösterilmiştir.

Tablo 9: Sınıflara Göre, Bilgi Okuryazarlığı Ölçeği Maddelerinin Karşılaştırılmasına Yönelik Varyans Analizi Sonucu

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplararası	1,942	3	,647	1,565	,197
Gruplarıçi	181,156	438	,414		
Toplam	183,097	441			

p<.05

Tablo 9’da görüldüğü gibi; sınıflara göre, Bilgi Okuryazarlığı Ölçeği maddelerine yönelik ortalama puanları arasında anlamlı bir fark yoktur [$F_{(3-438)} = 1,565$; $p > ,05$]. Lisans 1, 2, 3 ve 4. sınıfta öğrenim gören sosyal bilgiler öğretmen adayları arasında bilgi okuryazarlığına ilişkin bir farkın olmaması manidardır. Bu bulgunun önemli bir sebebi olarak, öğretmen adaylarının lisans öğrenimleri süresince bilgi okuryazarlığı ile ilgili bilgi, beceri ve değer yönünden gelişimlerine katkı sağlayacak ders, deneyim, uygulamaların yokluğu ya da eksikliği gösterilebilir.

Üniversitelere göre, Bilgi Okuryazarlığı Ölçeği maddelerinin karşılaştırılmasına yönelik varyans analizi sonucu Tablo 10’da gösterilmiştir.

Tablo 10: Üniversitelere Göre, Bilgi Okuryazarlığı Ölçeği Maddelerinin Karşılaştırılmasına Yönelik Varyans Analizi Sonucu

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplararası	,581	2	,290	,699	,498
Gruplarıçi	182,516	439	,416		
Toplam	183,097	441			

p<.05

Tablo 10’da görüldüğü gibi; üniversitelere göre, Bilgi Okuryazarlığı Ölçeği maddelerine yönelik ortalama puanları arasında anlamlı bir fark yoktur [$F_{(2-439)} = ,699$; $p > ,05$]. Üniversitelere göre anlamlı bir farkın ortaya çıkmayışın sebebi olarak, lisans sosyal bilgiler öğretmenliği programlarındaki ders ve içeriklerin aynı olması ve bilgi okuryazarlığına yönelik eğitim-öğretim faaliyetlerinin eksikliği gösterilebilir.

2. Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formundan Elde Edilen Bulgular

Bilgi Okuryazarlığı Ölçeği’nden elde edilen nicel verilerin analizinden sonra, çalışma grubunda yer alan lisans Sosyal Bilgiler Eğitimi Ana Bilim Dalı 1, 2, 3 ve 4. sınıf öğrencilerinin 442’sinden 402’sine uygulanan yarı yapılandırılmış görüşme formundaki açık uçlu sorulara verilen cevapların analizinden elde edilen bulgulara bu bölümde yer verilmiştir. Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının açık uçlu sorulara verdikleri cevaplardaki bazı ifadeler aynen örnek olarak verilmiş olup araştırmaya katılanlar “A” harfi ile sembolleştirilmiş ve sıra numarası ile belirtilmiştir.

Sosyal bilgiler öğretmeni adaylarına “Bilgi ihtiyacını nasıl tanımlarsınız? Örnek vererek açıklayınız.” sorusu sorulmuş ve bu soruya ilişkin alınan cevaplara göre “Bilgi ihtiyacı” alt kategorisinin frekans dağılımı Tablo 11’de gösterilmiştir.

Tablo 11: “Bilgi İhtiyacı” Alt Kategorisinin Frekans Dağılımı

Bilgi İhtiyacı Alt Kategorileri	f
Kişisel ihtiyaç	202
Merakı giderme	48
Kendini gerçekleştirme (Kariyer, iş, beceri gelişimi vb.)	39
Problem çözmek için gerekli ihtiyaç	38
Cevap yok	75
Toplam	402

Tablo 11’de görüldüğü gibi sosyal bilgiler öğretmen adayları, bilgi ihtiyacını en çok kişisel ihtiyaç olarak (202 öğrenci) tanımlarken; bunu sırasıyla merakı giderme (48), kendini gerçekleştirme (39), problem çözmek için gerekli ihtiyaç (38) takip etmiştir. Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının kendilerinin gelişimi ve yaşamları için bilgiyi temel bir ihtiyaç olarak gördükleri söylenebilir. Bilgi Okuryazarlığı Ölçeği’nin “bilgi ihtiyacını tanımlama” ile ilgili maddelerine verilen cevapların aritmetik ortalaması ara sıra derecesinde (\bar{X} : 2,03) olmasına ve sosyal bilgiler öğretmen adaylarının bilgi ihtiyacını tanımlamada kendilerini yetersiz görmelerine rağmen; bilgiyi genel olarak temel bir ihtiyaç şeklinde görmeleri onların, bilgiyi elde etme, öğrenme, takip etmeleri gerektiği bilincinde oldukları sonucunu da ortaya koyar niteliktedir. Sosyal bilgiler

öğretmen adaylarının bilgiyi öğrenmeleri, takip etmeleri bilincinde oldukları, ancak bilgi ihtiyacını tanımlamada zorluk yaşadıkları söylenebilir. Bunun yanında bu soruyu, çalışma grubunda yer alan 75 sosyal bilgiler öğretmen adayının boş bırakması da bilgi ihtiyacını tanımlamadaki zorluğun bir kanıtı olarak düşünülebilir.

Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının “bilgi ihtiyacı” alt kategorileri ile ilgili ifadelerle aşağıdaki cümleler örnek olarak gösterilebilir:

- “Bilgi ihtiyacı, insanın bilmediği bir konu hakkında araştırma yaparak farklı bilgilere ulaşması ve eksikliğini gidermesidir. Örneğin; Hocanın verdiği bir ödevi farklı kaynaklardan araştırarak değişik görüş ve bilgilere ulaşması.” (A,19)

- “İnsanın doğası gereği, merak ve bilme arzusundan kaynaklanan sürekli öğrenme isteği bilgi ihtiyacını doğurur.” (A,56)

- “Bilme ihtiyacı, insanların yaşamını anlamlandırması ve kendini eksik ya da yetersiz gördüğü alanlarda yenileme ve geliştirme çabasıdır.” (A,103)

- “Bilmek insan için özel bir eylemdir. Hakikate ulaşmak, gerçeği yorumlamak ve karşılaştığı problemleri çözmek için doğal bir ihtiyaçtır. Bilgi insan için ekme ve su gibi değerlidir.” (A,78)

Sosyal bilgiler öğretmeni adaylarına “Bilgiye erişmek için hangi yolları kullanırsınız? Örnek vererek açıklayınız.” sorusu sorulmuş ve bu soruya ilişkin alınan cevaplara göre “Bilgiye erişme” alt kategorisinin frekans dağılımı Tablo 12’de gösterilmiştir.

Tablo 12: “Bilgiye Erişme” Alt Kategorisinin Frekans Dağılımı

Bilgiye Erişme Alt Kategorileri	f
Medya (Bilgi ve iletişim teknolojileri)	196
Basılı eserler (Kitap, dergi vb.)	121
Eğitim kurumları (Okul, öğretmen, uzman vb.)	34
Aile büyükleri, arkadaşlar vs.	11
Diğer	34
Cevap yok	6
Toplam	402

Tablo 12’de görüldüğü gibi sosyal bilgiler öğretmen adayları, bilgiye erişmede en çok medya araçlarını yani bilgi ve iletişim teknolojilerini kullandıklarını (196) belirtirken; bunu sırasıyla basılı eserler (121), eğitim kurumları (34), aile büyükleri, arkadaşlar vb. (11) takip etmiştir. Öğretmen adaylarından 6’sı bu soruya hiç cevap vermezken, 34 aday çok farklı 1 ya da 2 frekans değerleri oluşturacak cevaplar belirtmişlerdir. Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının, Bilgi Okuryazarlığı Ölçeği’nin “bilgiye erişme” ile ilgili maddelerine verilen cevaplarında aritmetik ortalaması ara sıra derecesinde (\bar{X} : 1,98) olmasına rağmen, bilgi ve iletişim teknolojileri, özellikle internet ve basılı eserler yoluyla bilgiye erişmeye çalıştıkları görülmektedir. Öğretmen adaylarının sürekli artan bilgi karşısında erişebildikleri bilgileri sınıflandırma, ilişkilendirme, değerlendirme ve yorumlama gibi becerilerden yoksun oldukları ve bu açıdan zorlandıkları ifadelerinden anlaşılmaktadır. Nitekim Bilgi Okuryazarlığı Ölçeği’nin bilgiye erişme ile ilgili maddelere verilen cevaplar ile bu nitel bulgular tutarlı görünmektedir. Bunun yanında bilgi kaynağı olarak eğitim kurumlarının (okul, öğretmen, uzman vb.), medyanın çok gerisinde kalması dikkat çekici bir bulgudur. Bu bulgu, günümüz dünyasında özellikle medya araçlarının bilginin de kaynağı olarak görüldüğü gerçeğini ortaya çıkarmaktadır.

Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının “bilgiye erişme” alt kategorileri ile ilgili ifadelerle aşağıdaki cümleler örnek olarak gösterilebilir:

- “İnternette arama motorları, gazeteler, makaleler, dergiler ve farklı görüşlerin bulunduğu kaynakları inceleyerek kendi düşüncelerimi oluştururum. Bunun yanında televizyondaki tartışma programlarını izleyerek de bilgi sahibi olabiliriz.” (A,289)

- “Çoğunlukla teknolojik ortamlardan yararlanırım. Ancak önemli bir araştırma konusu olursa detaylı bir şekilde kitap, dergi ve araştırmalardan faydalanırım.” (A,312)

- “Bilgiyi kitaplardan, ansiklopedilerden ve dergilerden edinirim, bazen aile büyüklerine de sorarım. Örneğin; tarihle ilgili bir olayı önce farklı kaynaklardan araştırırım sonra da aile büyüklerine danışırım.” (A,31)

- “Genellikle okulda hocalarımızdan ve onların önereceği güvenilir kaynaklardan faydalanmaya çalışırım. Ayrıca kütüphanelerdeki çeşitli eserlerden de yararlanırım.” (A,94)

Sosyal bilgiler öğretmeni adaylarına “Bilgiyi nasıl kullanırsınız? Örnek vererek açıklayınız.” sorusu sorulmuş ve bu soruya ilişkin alınan cevaplara göre “Bilgiyi kullanma” alt kategorisinin frekans dağılımı Tablo 13’te gösterilmiştir.

Tablo 13: “Bilgiyi Kullanma” Alt Kategorisinin Frekans Dağılımı

Bilgiyi Kullanma Alt Kategorileri	f
Kendini gerçekleştirmede (Kariyer, iş, eğitim, beceri gelişimi vb.)	276
Bilgi paylaşımı (arkadaş, sosyal medya vb.)	75

Diğer	10
Cevap yok	41
Toplam	402

Tablo 13'te görüldüğü gibi sosyal bilgiler öğretmen adayları, bilgiyi kullanmada en çok kendini gerçekleştirmeyi (276) belirtirken; bunu bilgi paylaşımı (75) takip etmiştir. Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının, Bilgi Okuryazarlığı Ölçeği'nin "bilgiyi kullanma" ile ilgili maddelere verdikleri cevaplardaki aritmetik ortalamasının ara sıra derecesinde (\bar{X} : 1,97) olması ile bu kategorideki cevapları tutarlı görünmektedir. Sosyal bilgiler öğretmen adayları, bilgiyi kullanmayı kendilerini gerçekleştirmenin/geliştirmenin ve öğrenim süreçlerini devam ettirebilmenin önemli bir parçası olarak görmektedirler. Bu bulgu, bilgi kullanımı sonucunda bilgi üretmeye yönelik bir beceriden öğretmen adaylarının yoksun olduklarını göstermekle birlikte; lisans öncesi ve sırası öğrenim süreçlerinde bilginin sadece başarının değerlendirilmesinde gerekli bir ihtiyaç gibi görülmesi anlayışının hakim olduğunu da kanıtlar niteliktedir.

Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının "bilgiyi kullanma" alt kategorileri ile ilgili ifadeler aşağıdaki cümleler örnek olarak gösterilebilir:

- "Her alanda kendimi geliştirmek ve gelecekteki yaşantıma katkı sağlayacak şekilde kullanırım." (A,285)
- "Bilgiyi yeri ve zamanı geldiğinde, ölçerek, tartarak ve ihtiyaç duyduğum anda kullanırım." (A,122)
- "Edindiğim bilgileri çeşitli ortamlarda paylaşarak kullanırım. Bu vasıtayla o bilgi bende daha kalıcı hâle gelir." (A,33)
- "Bilgiyi çoğunlukla günlük hayatta karşılaştığım sorunları çözmek ve girdiğim sınavlarda başarılı olmak için kullanırım." (A,384)

Sosyal bilgiler öğretmeni adaylarına "Bilgiyi kullanmada yasal ve etik düzenlemeler hakkında ne düşünüyorsunuz? Örnek vererek açıklayınız." sorusu sorulmuş ve bu soruya ilişkin alınan cevaplara göre "Bilgiyi kullanmada yasal ve etik düzenlemeler" alt kategorisinin frekans dağılımı Tablo 14'te gösterilmiştir.

Tablo 14: "Bilgiyi Kullanmada Yasal ve Etik Düzenlemeler" Alt Kategorisinin Frekans Dağılımı

Bilgiyi Kullanmada Yasal ve Etik Düzenlemeler Alt Kategorileri	f
Yasal düzenlemeler gerekli	211
Yasal düzenlemeler gereksiz	44
Etik değerlere uyulmalı	84
Etik değerlere gerek yok	12
Diğer	12
Cevap yok	39
Toplam	402

Tablo 14'te görüldüğü gibi sosyal bilgiler öğretmen adayları, bilgiyi kullanmada yasal ve etik düzenlemeler ile ilgili olarak en çok yasal düzenlemelerin gerekli (211) ve etik değerlere uyulması (84) gerekliliğini belirtmişlerdir. Yasal düzenlemeleri gereksiz gören (44) ve etik değerleri gerek yok diyen (12) öğretmen adaylarının cevapları da dikkate değerdir. Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının bilgiyi kullanmada yasal ve etik düzenlemelerin gerekliliğinin farkında oldukları ancak, bu düzenlemeler ile ilgili örnek veremedikleri tespit edilmiştir. Bu durum, öğretmen adayların yasal ve etik düzenlemeler hakkında yeterli bilgiye sahibi olmadıkları şeklinde değerlendirilebilir.

Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının "bilgiyi kullanmada yasal ve etik düzenlemeler" alt kategorileri ile ilgili ifadeler aşağıdaki cümleler örnek olarak gösterilebilir:

- "Bilgi kullanımı kimsenin hak ve özgürlükleri zedelenmeden gerçekleştirilmelidir. Bu doğrultuda yasal düzenlemeler yapılmalıdır." (A,202)
- "Bence bilgi, her zaman ulaşılabilir olmalıdır. Bilgiye erişim, özel haklara saygılı olduğu müddetçe yasal ve etiktedir." (A,408)
- "Yetersiz olduğunu düşünüyorum. Bu konuda halk bilinçlendirilmeli ve bilgiye nasıl ulaşacağı ve bilgiyi nasıl kullanacağı noktasında aydınlatılmalıdırlar." (A,63)
- "Bilgi kullanımında yasal düzenlemelere ve etik kurallara kesinlikle uyulmalı ve aksini yapanlara ağır yaptırımlar uygulanmalıdır. Örneğin; Kitap, albüm vb. eserlerin telif haklarına uygun hareket etmek gibi." (A,96)

SONUÇ VE TARTIŞMA

Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının bilgi okuryazarlık düzeylerinin belirlenmesi amacıyla yapılan bu çalışmanın sonuçları genel olarak incelendiğinde, öğretmen adaylarının bilgiyi ihtiyaç olarak görme, bilgiye erişme, bilgiyi kullanma ve bilgiyi kullanmada yasal ve etik düzenlemeler noktasında yeterli bilgiye sahip olmadıkları ifade edilebilir. Bilginin büyük bir güç olarak kabul edildiği günümüz dünyasında, üniversite düzeyinde eğitim gören öğretmen adaylarına ilişkin ortaya çıkan bu sonuç dikkate değer bir nitelik taşımaktadır. Argon ve arkadaşları (2008) "Sınıf Öğretmenliği Öğretmen Adaylarının Bilgi Okuryazarlığı Becerileri Üzerine Bir Durum Çalışması" başlıklı araştırmalarında, öğretmen adaylarının bilgi okuryazarlığı konusunda büyük çoğunlukla eğitim alma isteği ve Akkoyunlu ve Kurbanoglu (2004) "Öğretmenlerin Bilgi Okuryazarlığı Öz-Yeterlik İnancı Üzerine Çalışma" başlıklı araştırmalarında,

öğretmenlerin bilgi okuryazarlığı beceri düzeylerinin yetersiz olduğu sonucuna ulaşmaları bu durumu destekler niteliktedir.

Çalışmada nicel ve nitel veriler dikkate alındığında, bilgi ihtiyacını tanımlamaya ilişkin sonuçlarda, öğretmen adaylarının “Ara sıra” derecede (\bar{X} :2,03) yeterli oldukları ve bilgiyi çoğunlukla kişisel bir ihtiyaç olarak gördükleri ifade edilmektedir. Bu durum, adayların kendilerini bilgi ihtiyacını tanımlamada yetersiz görmelerine karşın, bilgiye sahip olarak yaşama bilincinde olduklarını gösterir bir durum arz etmektedir. Aldemir (2004) “Öğretmen adaylarının bilgi okuryazarlığı düzeyleri üzerine bir araştırma: Sakarya Üniversitesi örneği” isimli çalışmasında bilgi ihtiyacının tanımlanması noktasında “kararsız” oldukları ve Arabacı (2007) “Yükseköğretimde Bilgi Okuryazarlığı” isimli çalışmasında, katılımcıların bilgi okuryazarlığını bilme aşamasında çoğunlukla “bazen zorlanırım” cevabını vermeleri çalışmanın bu kısımdaki sonuçlarıyla benzerlik göstermektedir.

Çalışmada bilgiye erişmeye ilişkin sonuçlarda, öğretmen adaylarının “Ara sıra” derecede (\bar{X} : 1,98) yeterli oldukları ve bilgiye daha çok medya üzerinden bilgi iletişim teknolojileri vasıtasıyla ulaştıkları ifade edilmektedir. Özellikle bu noktada basılı eserler ve eğitim kurumlarının alt düzeyde kalması dikkat çekici ancak nicel ve nitel verilerin tutarlılığı açısından önemlidir. Önal ve Çetin (2014) “Öğretmen Adaylarının Bilgi Okuryazarlıklarının Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi” adlı araştırmalarında, öğretmen adaylarının, eğitim kurumlarının fiziki yetersizliği, araç-gereç teminindeki zorluklar ile fotokopi-çıkı maliyetinin fazlalığı, internete ulaşma zorluğu ve kurumların ilgisiz olmasını bilgiye ulaşma sürecindeki güçlükler olarak belirtmeleri ve Başaran (2005) “Sınıf Öğretmeni Adaylarının Bilgi Okuryazarlıklarının Değerlendirilmesi” adlı araştırmasında, öğretmen adaylarının bilgiye ulaşmada %83 oranında interneti tercih etmeleri çalışmanın bu aşamadaki sonuçlarıyla örtüşmektedir.

Çalışmada bilgiyi kullanmaya ilişkin sonuçlarda, öğretmen adaylarının “Ara sıra” derecede (\bar{X} : 1,97) yeterli oldukları ve bilgi kullanmayı bireysel gelişimlerinin önemli bir parçası olarak gördükleri ifade edilmektedir. Burada dikkat çekici önemli bir unsur öğretmen adaylarının bilgi üretme açısından yetersiz bir durum arz etmeleridir. Bayrak (2014) “Öğretmen Adaylarının Bilgi Okuryazarlık Düzeyleri ve Eleştirel Düşünme Eğilimleri Üzerine Bir Araştırma” başlıklı çalışmasında, bilgiyi kullanma alt faktöründe tüm sınıf düzeylerinde en düşük ortalama puan alınması çalışmanın bu sürecindeki sonuçları destekler niteliktedir. Bilginin her alanda kullanımına ihtiyaç duyulduğu günümüzde, bilginin üretimi-kullanımı-dolaşımı noktasında öğretmenlere büyük sorumluluk düşmektedir. Çalışmadaki bu sonuç yüksek sorumluluk bilinciyle öğretmen adaylarının yetiştirilmesi gerçeğini ortaya çıkarmaktadır.

Çalışmada bilgiyi kullanmada yasal ve etik düzenlemelere ilişkin sonuçlarda, öğretmen adaylarının “Ara sıra” derecede (\bar{X} : 1,88) yeterli oldukları ve bilgiyi kullanmada yasal ve etik düzenlemelerin gerekliliği noktasında bir farkındalık kazandıkları şeklinde ifade edilebilir. Buna karşın, bu düzenlemelere ilişkin örnekler verememeleri konu hakkında yeterli bilgiye sahip olmadıkları şeklinde yorumlanabilir. Ortaya çıkan bu sonuç, adaylara bu konuda detaylı bir şekilde bir bilgilendirme yapılması zorunluluğunu işaret etmektedir. Bu bilgilendirme, öğretmen adaylarının hem öğrenim süreçlerinde hem de tercih etmeleri durumunda lisansüstü eğitim aşamalarında aynı zamanda mesleki yaşamlarında ihtiyaç duyacakları bir öneme sahiptir.

Tüm bu sonuçlar ve değerlendirmeler ışığında, öğretmen adaylarının yeterli düzeyde bilgi okuryazarlığı becerilerine sahip olmadığı ve bu aşamada gerekli önlemlerin alınarak bir bilinç kazandırılması gerekliliği ifade edilebilir. Bu açıdan bakıldığında öğretmen adaylarına yönelik bilgi okuryazarlığı becerilerini kazandırmak için, seçimlik bir ders açılacağı gibi farklı derslere ilişkin araştırma projeleri ve etkinlikler yapılabilir ya da bilgilendirme şeklinde seminerler verilebilir. Bunların yanında üniversitede eğitim öğretim sürecinde görev alan tüm öğretim elemanlarının derslerinde öğretmen adaylarına konuyla ilgili rehberlik ve liderlik yapmaları ve bir bilinç kazanımına yönelik faaliyet içerisinde olmaları bilgi okuryazarlığı becerilerinin kazandırılmasında etkili olabilir.

KAYNAKÇA

- ADIGÜZEL, Abdullah (2011). “Bilgi Okuryazarlığı Ölçeğinin Geliştirilmesi”, Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi, S. 17, s. 15-28.
- AKKOYUNLU, Buket ve KURBANOĞLU, Serap (2004). “Öğretmenlerin Bilgi Okuryazarlığı Öz-Yeterlik İnancı Üzerine Bir Çalışma”, Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, S. 27, s. 11-20.
- ALA (American Library Association) (1998). *Presidential Committee on Information Literacy: Final Report*. <http://www.ala.org/acrl/ilstandardlo.html> adresinden 16 Eylül 2015 tarihinde alınmıştır.
- ALDEMİR, Ahmet (2003). “Bilgiye Erişimde Yeni Yaklaşım: Bilgi Okuryazarlığı”, Bilgiye Erişimde Değişen Yollar ve II. Tıbbi Bilgi Yönetimi ve Teknolojileri Sempozyumu.

ARABACI, Caner (2007). Yükseköğretimde Bilgi Okuryazarlığı (Selçuk Üniversitesi Örneği), Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Halkla İlişkiler ve Tanıtım Ana Bilim Dalı Araştırma Yöntemleri Bilim Dalı.

ARGON, Türkan, ÖZTÜRK, Çiğdem, KILIÇASLAN, Hülya (2008). "Sınıf Öğretmenliği Öğretmen Adaylarının Bilgi Okur Yazarlığı Üzerine Bir Durum Çalışması", Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, S. 8 (2), s.13-22.

BAŞARAN, Mustafa (2005). "Sınıf Öğretmeni Adaylarının Bilgi Okuryazarlıklarının Değerlendirilmesi", Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi, S. 25 (3), s. 163-177.

BAWDEN, David (2001). *Information and digital literacies; a review of concepts*. <http://arizona.openrepository.com/arizona/bitstream/10150/105803/1/bawden.pdf> adresinden 20 Eylül 2015 tarihinde alınmıştır.

BAYRAK, K. Beyza (2014). "Öğretmen Adaylarının Bilgi Okuryazarlık Düzeyleri ve Eleştirel Düşünme Eğilimleri Üzerine Bir Araştırma", International Journal of Social Science (JASSS), S. 25-I, s. 439-456.

BÜYÜKÖZTÜRK, Şener; KILIÇ ÇAKMAK, Ebru; AKGÜN, E. Özcan; KARADENİZ, Şirin ve DEMİREL, Funda (2010). Bilimsel Araştırma Yöntemleri (6.baskı), Ankara: Pegem Yayınları.

CRESWELL, John W. ve PLANO CLARK, Vicki L. (2014). Karma Yöntem Araştırmaları Tasarımı ve Yürütülmesi, Çev: Yüksel Dede ve Selçuk Beşir Demir, Ankara: Anı Yayıncılık.

FINDIKÇI, İlhami (1998). "Bilgi Toplumunda Eğitim ve Öğretim", Bilgi ve Toplum, S. 1, s. 83-92.

KORKUT, Ece ve AKKOYUNLU, Buket (2008). "Yabancı Dil Öğretmen Adaylarının Bilgi ve Bilgisayar Okuryazarlık Öz-Yeterlikleri", Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, S. 34, s. 178-188.

ÖNAL, Nezih ve ÇETİN, Oğuz (2014). "Öğretmen Adaylarının Bilgi Okuryazarlıklarının Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi", Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, S. 29, s. 1-30.

YILDIRIM, Ali ve Şimşek, Hasan (2006). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri, Ankara: Türk-Alman Kültür İşleri Kurulu Yayın Dizisi.